

och den smyckas också av många vackra porträtt och målningar som ger läsaren en, om än stiliserad, inblick i 1500-talets liv, vilket tillsammans med det mentalitetshistoriska inslaget gör den till en bok väl värd att läsas av en historieintresserad allmänhet.

Stockholms universitet

OLOV LUND

Deirdre Coleman, *Henry Smeathman, the Flycatcher: Natural History, Slavery, and Empire in the Late Eighteenth Century* (Liverpool: Liverpool University Press 2018). 322 s.

I *Henry Smeathman, the Flycatcher* fortsätter Deirdre Coleman sin behandling av teman som hon undersökte i *Romantic Colonization and British Anti-Slavery* (2005). Smeathman var en av dess centrala karaktärer och nu har Coleman ägnat en hel bok åt honom.

Henry Smeathman föddes 1742 i Scarbourogh (North Yorkshire) i en välbeställd familj. Han visade tidigt intresse för insekter och fossiler och skickades till London i tonåren. Han började studera teologi men övergav studierna och introducerades i naturhistoriska kretsar där speciellt samlaren Dru Drury blev en viktig mentor. Smeathman reste 1771 till Västafrika med löftet att förse sina välgörare i London med eftertraktade naturalier.

Bokens mest intressanta del är för denne läsare redogörelsen för Smeathmans år i Afrika. Han bosatte sig på Banana-öarna vid Sierra Leone och reste längs kusten på jakt efter insekter och växter. Smeathman är nära kopplad till Sverige och svenska Afrikaresenärer. Den största samlingen av Smeathmans papper finns i Uppsala universitetsbibliotek eftersom botanikern Adam Afzelius lät göra avskrifter i samband med sina vistelser i Afrika under 1790-talet. Andreas Berlin, en av Linnés mindre omtalade lärjungar, arbetade under Smeathman på Banana-öarna. Coleman ger bidrag till Berlins biografi och sätter redan kända fakta i nya sammanhang.

Smeathman lyckades aldrig uppfylla löftena till sina uppdragsgivare. Det var svårare än väntat att hitta, lagra och leverera bräckliga växter och insekter till Europa. Som för många resenärer räckte inte pengarna och han började försörja sig genom att förse förbipasserande skepp med förnödenheter. Hans rörelsefrihet begränsades av lokala afrikanska ledare och "Smeathman was only ever Cleveland's tenant on the Bananas, requiring permission for all his activities, including farming the land" (s. 175).

Smeathmans viktigaste vetenskapliga resultat från åren i Afrika var hans *Some Account of the Termites, which are Found in Africa and other Hot Climates*

(1781), återtryckt på sidorna 259–290. Denna var den första redogörelsen av tropiska termiters livscykel och sociala organisation.

I stället för att återvända till Storbritannien lämnade Smeathman Afrika och begav sig till Västindien år 1775. Vi vet mindre om Smeathmans uppehåll i Karibien, men Coleman lyckas rekonstruera huvudskeendena dessa år. Smeathman skrev en redogörelse för sin *Middle Passage*: "Oeconomy of a Slave Ship", ett manuskript som nu publicerats av Coleman (s. 246–252). Texten och hennes kommentarer är intressant läsning för alla som har ett mer än flyktigt intresse för den atlantiska slavhandelns grymheter. Smeathman ägde själv ett icke angivet antal av skeppets slavar som han ämnade sälja i Västindien.

Ett övergripande tema i boken är slaveriet. Boken behandlar ingående Smeathmans erfarenheter av slaveriet både på den afrikanska kusten och i Karibien. Kanske något naivt, eller kanske för att undvika missuppfattningar kring ett känsligt ämne, skriver Coleman, att "from our vantage point, slavery appears to have been distressingly ordinary for those involved in the trade" (s. 178). Coleman försöker trots sin uttalade försiktighet att kontextualisera både Smeathmans kritik av slaveriet och hans eget engagemang i handeln, i sig en historiografisk utmaning.

Smeathman återvände till Storbritannien år 1779. Han publicerade ett prospekt för sin kommande bok om Afrika och Västindien. Boken kom aldrig ut. Smeathman blev snart involverad i kretsarna som främjade kolonisering i Afrika. Smeathmans *Plan of a Settlement to be made near Sierra Leone* publicerades samma år som han dog 1786. Coleman redogör för debatten kring de olika koloniseringsprojekten i London under 1780-talet och framhäver motsägelserna mellan till exempel de i London boende svenska swedenborgarnas ofta utopiska projekt och Smeathmans mer "hard-nosed" planer (s. 235).

Colemans närläsning av Smeathmans tryckta verk, dagböcker, korrespondens och manuskript framställer honom både som en originell figur, och en man av sin tid. Smeathman är både central och perifer. Central för senare historiker på grund av hans afrikanska erfarenheter och engagemang i Sierra Leone-planerna, men perifer som samlare med osäker social status i Londons naturhistoriska kretsar kring särskilt Joseph Banks. Colemans biografi är ett bidrag till både det naturvetenskapliga samlandets historia och kunskapen om europeisk närvaro och kolonisation i Västafrika under andra hälften av 1700-talet.

Även om Smeathman och hans samtidas planer för kolonisation kan te sig orealistiska, startade de processen som ledde till den brittiska Sierra Leone-kolonin. Colemans bok är också en påminnelse att den på Andreas Berlin följande generationen Afrikaresenärers erfarenheter, Adam Afzelius, An-

ders Sparrman, Carl Bernhard Wadström med flera, skulle vara betjänta av en ny kontextualisering och nya undersökningar. Smeathman, som i många avseenden porträtteras som sympatisk och mer generös än hans ofta svåra ekonomiska omständigheter tillät, gestaltar i en person många av debatterna kring kolonisering och slaveri som fortfarande pågår.

Uppsala universitet

FREDRIK THOMASSON

Peter K. Andersson, *Silent History: Body Language and Nonverbal Identity, 1860–1914* (Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press 2018). 304 s.

I *Historisk tidskrift* 139:1 under rubriken "Bild i perspektiv" publicerade Peter K. Andersson en essä med titeln *Den vassa armbågen: Kroppsspråk som ämne för historisk forskning*. Artikeln är en förkortad, omarbetad svensk version av en av de fallstudier som figurerar i hans *Silent History* och kretsar kring den bild som pryder omslaget av den smakfulla boken.

Förutom dess fina form är *Silent History* också en nöjsam, pedagogisk och ovanligt välskriven bok. Dess syfte är att undersöka till vilken grad, och med vilka analytiska resurser, historiker kan närma sig de icke-verbala, kroppsliga uttryck med vilka vanliga människor markerat sina identiteter i det offentliga livet i Europa från 1800-talets mitt fram till första världskriget. Det är alltså gester, poser och kroppshållningar som utgör det huvudsakliga forskningsobjektet.

Sin teoretiska inspiration hämtar Andersson från en rad olika källor (bl.a. Erving Goffmans *The Presentation of Self in Everyday Life* och Marcel Mauss *Les techniques du corps*) men sina mest övergripande perspektiv lånar han från Michel de Certeaus *L'invention du quotidien: Arts de faire*. Därmed blir huvudämnet för denna bok specifika vardagliga kroppstaktiker snarare än kroppsspråk som sådant – gruppmissigt, individuellt och situationsbundet *parole* i stället för generell *langue*, för att använda en gammal distinktion. Vissa val, eller snarare bortval, av begrepp är ibland något förvånande. I Anderssons analys uppfattas kroppsspråket som en motor för identitetskapande fört i form av en taktisk, om än oftast omedveten, dialog med samhällsnormer. I sin tur ger det inblick i hur *fin-de-siècle*-klasstillhörigheten inkorporerades och fysiskt spelades ut i offentligheten. På den punkten följer han mer eller mindre explicit Pierre Bourdieus *Outline of a Theory of Practice*. Konstigt nog griper han inte tag i just det begrepp som i Bourdieus bok utgör den analytiska, och fysiska, skärningspunkten mellan sociala